

זרע שמשון המפואר

עם פירוש פרי שמשון

קובץ דרושים ערבים ומתוקים,
מרגליות זוהרות באור יקרות, מתורת רבינו
סיני ועוקר הרים, הפועל ישועות בקרב הארץ.
רבינו החיד"א וגדולי הדורות העידו עליו גדולות ונצורות.

המקובל האלקי החכם
רבי שמשון חיים נחמני זיע"א
בן רבי נחמן מיכאל זיע"א

מחבר הספרים הקדושים
'תולדות שמשון' ו'זרע שמשון'
אשר בירך והבטיח בני חיי ומזוני טבי ללומדים בתורתו,
ורבים נושעו בזכותו בכל מילי דמיטב.

בוס ישועות

ליקוט מהמחברים זי"ע אשר אמרו שהלימוד
בספריהם פועל ישועות, ומהמחברים זי"ע
שנפטרו ללא זש"ק וטמנו כוחם בספריהם,
העוסקים בתורתם זוכים לישועות כמפורסם.

ל"ז האון המקובל חסידא קדישא
רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זי"ע
לפמוד - להענינו - להודיענו.

שם ושארית לדברים

גליון תק"ז | מטות מסעי

חלק חלק ו'אחלק!

פרשת מטות חידוש ה

ביאור המדרש

משה נענש על שגרם מיתת ישראל, כפי שנענשו מדין

ולפי זה הקב"ה אָמר נְקַמְתָּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּלוּמַר הוֹאִיל שֶׁהֵם גָּרְמוּ שִׁמְיוֹתוֹ מִכֶּם וּגְרַמּוּ לָכֶם תַּקְלָה, רְאוּיִים הֵם לְמוֹת. וּמִמִּילָא נִשְׁמַע שֶׁאַף מִשָּׁה רְאוּי לוֹ לְמוֹת, שְׁגָם הוּא הָיָה גֶרֶמָא בְּנִזְקִין לְפִי טַעַם הֶרָאשׁוֹן שֶׁל מְדַרְשׁ יִלְקוּט שֶׁהָיָה לוֹ לְמַחֲוֹת וְלֹא מַחֲה. וְלִכְּן דִּיךְ הַכְּתוּב לומר 'נָקַם נְקַמְתָּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים', וְאַחֵר זֶה גַם אֶתְהָ צָרִיךְ לְהֶאָסֵף אֶל עַמִּיךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִשׁוּא פָּנִים בְּדִין, דְּבִשְׁלָמָא אִם לֹא הָיִיתִי עוֹשֶׂה נְקָמָה בַּמְּדִינִים הָיִינוּ אוֹמְרִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא הָיָה לָהֶם לַחֲטָא מִשׁוּם דְּדַבְרֵי הָרַב וְדַבְרֵי הַתְּלָמִיד דְּבָרֵי מִי שׁוֹמְעִין (קְדוּשִׁין מִב, ב), וּמִמִּילָא גַם אֶתְהָ הָיִיתָ פְּטוּר מִדִּין זֶה שֶׁהָרִי כָּבֵד לְמַדְתָּ לָהֶם דַּעַת הָרַב, וְהַחוּבָה הַמְּטָלֶת עֲלֵיהֶם לְשַׁמֵּעַ דְּבָרֵי הָרַב דּוֹקָא.

משה טען, שנאת מדין מפני שהודיק ישראל בדרך הישרה

ומיד כִּשְׁשֻׁמַּע מִשָּׁה כָּךְ, אָמַר לְפָנָיו רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, וְכִי אֶתְהָ קוֹנֵס עָלֵי מִיתָה בְּשִׁבִּיל שֶׁלֹּא מַחֲתִית, וְהֵלֵא אֲדַרְבָּא כָּל שְׁנֵאֲתָן שֶׁל מְדִינִים לֹא הָיְתָה אֵלָּא מִפְּנֵי שִׁישְׁרָאֵל שׁוֹמְרִין הַמְּצוּוֹת, וְלָמָּה שׁוֹמְרִים הַמְּצוּוֹת, עַל כְּרַחֲמֵי צָרִיךְ לומר שְׁאֵנִי תָמִיד מוֹכִיחַן וּמְדַרִּיכֵן בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל וּבִשְׁבִּיל זֶה נִשְׁתַּדְּלוּ לְהַחֲטִיאֵם, וְאִם כֵּן

מְדַרְשׁ רַבָּה (כב, ב) עַל פֶּסוּק (במדבר לא, ג) 'לָתֵת אֶת נְקַמְתָּ ה' בַּמְּדִינָה, הַקֶּבֶה"ה אָמַר (שם ב) 'נְקַמְתָּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וּמִשָּׁה אָמַר 'נְקַמְתָּ ה' בַּמְּדִינָה', אָמַר הַקֶּבֶה"ה לָהֶם, אֵינּוּ אֵלָּא דִּיקוּ (-עִלְבוֹן) שֶׁלָּכֶם שֶׁגָּרְמוּ לִי לְהִזִּיק אֶתְכֶם, אָמַר מִשָּׁה רַבּוֹן הָעוֹלָמִים אִם הָיִינוּ עֲרִלִים אוֹ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה אוֹ כּוֹפְרֵי מְצוּוֹת לֹא הָיוּ שׁוֹנְאִים אוֹתָנוּ, וְאֵין רוֹדְפִין אַחֲרֵינוּ אֵלָּא בְּשִׁבִּיל תּוֹרָה וּמְצוּוֹת שֶׁנִּתְּתָ לָנוּ, הַלֵּכךְ נְקָמָה שֶׁלָּךְ 'לָתֵת אֶת נְקַמְתָּ ה' בַּמְּדִינָה, עכ"ל.

צריך עיון, מאי בינייהו. ומה אכפת ליה למִשָּׁה אִם הַקֶּבֶה"ה אוֹמַר 'נְקַמְתָּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל'.

מקדים במדרש לגבי טעם מיתת משה

וְאִיתָא בַּמְּדַרְשׁ יִלְקוּט (רמז תשפ"ה) עַל פֶּסוּק (במדבר לא, א-ב) 'וַיִּדְבֹּר וְכו', נָקַם נְקַמְתָּ וְכו', אֵין 'וַיִּדְבֹּר' אֵלָּא לְשׁוֹן עֲזָ, וְלָמָּה דְּבַר עֲמֹ בְּלִשׁוֹן עֲזָ לְפִי שֶׁלֹּא מַחֲה בְּשִׁבְטוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן וְכו', עֲלִיךְ אָמַר הַכְּתוּב (משלי כד, י) 'הַתְּרַפִּית בְּיוֹם צָרָה צָר כְּחֻכְהָ', וְזֶהוּ 'אַחֵר תֵּאָסֵף אֶל עַמִּיךְ'. דְּבַר אַחֵר, לָמָּה דְּבַר עֲמֹ בְּלִשׁוֹן עֲזָ, שֶׁהָיָה הַקֶּבֶה"ה מְבַקֵּשׁ עֲלִבּוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִיַּד מְדִין וְכו', וְקָשָׁה עַל הַקֶּבֶה"ה שֶׁקֹּנֵס מִיתָה עַל מִשָּׁה וְכו', עכ"ל.

פרי שמעון

א. לשון הפסוקים (א-ב): נָקַם נְקַמְתָּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחֵר תֵּאָסֵף אֶל עַמִּיךְ. וַיִּדְבֹּר מִשָּׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הַחֲלֹצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנִשִּׁים לְצָבָא וְהָיוּ עַל מְדִין לְתֵת נְקַמְתָּ ה' בַּמְּדִינָה.
ב. מה החילוק בין נקמת בני ישראל לנקמת ה'.
ג. דיבר עמו בלשון עז, כי זה תוכחה למשה רבינו.
ד. מנחם שהיה יום צרה לעם ישראל ואז התרפית ולא מחית בזמרי, לכן עכשיו צר כוונתו.
ה. לפי הסברה שדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, לא היה לישראל לשמוע למדין, ואם כן לא היו המדינים צריכים להענש על מה שהחטיאו את ישראל. ובודאי משה שלמד לישראל את ההלכות, אינו צריך להענש על כך שלא מיחה בהם, שהרי היה לישראל לשמוע לקב"ה. אך לפי מה שכתוב 'נקום נקמת בני ישראל', מפני שהמדינים גרמו לישראל לחטוא, נמצא לפי זה שגם משה שלא מחה צריך למוות, ולכן ממשיך הפסוק 'אחר תאסף אל עמך' שגם עליך יש תלונה שהיה לך למחות בישראל, והיות שהם חטאו מחמת שלא מחית, גם אתה צריך להאסף. וזה מה שהקב"ה אמר 'נקום נקמת בני ישראל' שהיות והנקמה היא על שבני ישראל חטאו, לכן גם משה צריך להענש.

מדינית וזה גרם לזמרי לחטא, הלא על פי הדבור נשאתיה וראויה היתה לי מששת ימי בראשית כמו שכתבו המקבילים (ילקוט ראובני בשם גלי רזיא), אלא ודאי שצריך לומר שזו היא נקמת ה' דוקא.

דברי המדרש 'דבר אחר' הם לפי טענת משה

ואפשר שזו היא כונת המדרש, דבר אחר וכו' [שהיה הקב"ה מבקש עלבונן של ישראל מיד מדין] וקשה לפני הקב"ה שקנס מיתה על משה, מפני שמשה יש לו טעם וסבא להתנצל ולהציל עצמו.

הוא 'נקמת ה' ואין לי למות בשביל כך, ואדרבא היה לך לעזובני שלא תתעלם ממני ההלכה, כדאמרין (ב"ק נ, א) דבר שנצטער בו צדיק אינו ראוי שיכשל בו וזרעו ומכל שכן איהו גופיה, שטרחתני כמה טרחות כדי להוכיח את ישראל וללמדם תורה ולהדריכם בדרך ישרה. אלא ודאי צריך לומר, שהטעם שנתעלמה, מפני שהשעה היתה עומדת לפינחס דוקא כמו שכתבו המקבילים, ואיני ראוי לענש כלל. ואי משום שנשאתי צפורה שהיתה

סיכום החידוש:

שמדין החטיאו את ישראל, משום שישאל שומרים המצוות, וכל זה מפני שמשה הוא מדריכם בדרך הישרה, ואם כן אין שום טענה על משה. ואדרבה יש למשה טענה, מדוע הקב"ה לא סייע למשה להזכירו ההלכה של הבעל ארמית קנאין פוגעין בו. אלא מוכרח שהטעם הוא שהקב"ה רצה שפנחס יזכה לברית שלום. ולכן צריך לומר שזה נקמת ה' ולא נקמת בני ישראל, ואין משה צריך למות כעת.

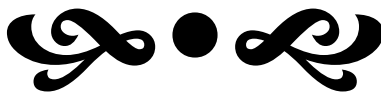
וזה כוונת המדרש בהמשך, שהיה קשה לקב"ה לקנוס מיתה על משה, מפני הסברה הנ"ל.

הובא במדרש שהקב"ה אומר נקמת בני ישראל, ומשה אומר נקמת ה'. ויובן, שהקב"ה אמר נקמת בני ישראל, כלומר שילחמו במדין מפני שהחטיאו את בני ישראל, ולפי זה גם משה צריך להענש, כי גם עליו יש טענה, מדוע לא מחה בבני ישראל. וזה מה שאמר הקב"ה נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים שהחטיאו את ישראל, ומטעם זה אחר תאסף אל עמך מפני שלא מחית בהם.

אמנם משה אמר נקמת ה' במדין שכל הטעם

פרי שמעון

ז. משה טען שכל מה שמדין שוא את ישראל, מפני שהם שומרים המצוות, וזה מפני שמשה מדריכם בדרך הטובה. ואם כן אתה צריך לתת נקמת ה', והיות שהוא נקמת ה' אין למשה למות, ואדרבה יש בכיבול טענה על הקב"ה שהיה לו להזכיר למשה ההלכה שקנאים פוגעים בו. ח. ראה במדרש (במדבר כ, כד): ורפי ידי משה וידי צדיקים עמו וחמה בוכים והוא עומד כנגד ששים רבוא ויחל את העל אשר עשו ורפו ידי, אלא בשביל פנחס שיבא ויטול את הראוי לו. ט. היות ולא נתעלמה הלכה מחמת משה, אלא מחמת פנחס שהשעה עמדה לו. ומתורץ, שהקב"ה אמר נקמת בני ישראל, ולפי סברה זו שנענשו מדין משום שהחטיאו את ישראל, גם משה צריך להענש על כך שלא מיחה בהם. אמנם משה אמר נקמת ה', שכל הסיבה שמדין החטיאו את ישראל, מפני שעשו רצון ה', ולזה אני גרמתי בכך שהדרכתי אותם לקיים המצוות, ומה ששכחתי למחות, מפני שהיתה השעה ראויה לפנחס. י. כמובא במדרש (במדבר כ, כד): אמר לו (זמרי), בן עמרם זו מותרת או אסורה, אמר לו אסורה היא לך, אמר לו זמרי ואתה שלקחת מדינית היא, וכו'.

פרשת מסעי חידוש ח

ביאור הגמרא בחילוק בין ירמיה לדניאל בנוסח התפילה

וְהַנּוֹרָא נִגְדַּת הַתּוֹרָה. וְאִם שָׁם קִשָּׁה, אֲמַאי מַר
אָמַר חֲדָא וּמַר אָמַר חֲדָא, וְהָא בֵּין בִּימֵי
יִרְמְיָהוּ בֵּין בִּימֵי דְנִינְיָאֵל תְּרוּיָהוּ אֵיתְנָהוּ, גְּלוּת
וְחֶרֶב בָּטוּל תּוֹרָה וְקִרְבָּנוֹת.

ב' סעמים שיירמיה התמקד דוקא בתורה

וַיֵּשׁ לוֹמַר, שִׁירְמְיָהוּ לֹא חָשַׁב כָּל כֶּךָ עַל בָּטוּל
קִרְבָּן אֲלֵא דּוֹקָא עַל בָּטוּל הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם

שֶׁשָּׁמַע מִהַקֶּבֶ"ה שֶׁעָקַר הָרָעָה הַבָּאָה עַל
יִשְׂרָאֵל הִיְתָה עַל בָּטוּל תּוֹרָה, כְּדֹכְתִּיב בִּירְמְיָה
סִימָן ט' (יא-יב) 'עַל מָה אֲבָדָה הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר ה'
עַל עֲזָבְכֶם אֶת תּוֹרָתִי וְכוּ', וְעוֹד שָׁם סִימָן י"ו
(י-יא) 'עַל מָה דָּבַר ה' עֲלִינוּ אֶת כָּל הָרָעָה
הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְכוּ' וְאֶמְרָת אֲלֵיהֶם וְכוּ' וְאִתִּי
עֲזָבוּ וְאֶת תּוֹרָתִי לֹא שָׁמְרוּ', וְאִיתָא בְּפִתְיַחְתָּא
דְּחִכְמִי (איכ"ר פתיחתא ב), מְצִינוּ שְׁוִתֵּר הַקֶּבֶ"ה
עַל עֲבוּדָה זָרָה גְלוּי עֲרִיטוֹת שְׁפִיכוֹת דָּמִים, וְלֹא
וְתַר עַל מַאֲסָה שֶׁל תּוֹרָה וְכוּ', 'אִתִּי עֲזָבוּ'
וְכוּ' הִלּוּאִי אוֹתִי עֲזָבוּ וְאֶת תּוֹרָתִי שָׁמְרוּ,
מִתּוֹךְ שֶׁהָיוּ מִתְעַסְקִין בָּהּ הַמְּאֹרָ שֶׁבֹא מִחֲזִירִן

וַיֹּאמֶר פֶּרֶק ז' (סט, ב), מִלְּשָׁה אָמַר (דברים י, יז)
'הָאֵל הַגְּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא', אֶתָּא
יִרְמְיָה אָמַר גּוֹיִים מְרַקְדִּים בְּהִיכְלוֹ אֵיהּ
נוֹרְאוֹתָיו, לֹא אָמַר נוֹרָא, אֶתָּא דְנִינְיָאֵל אָמַר
גּוֹיִים מִשְׁתַּעֲבָדִים בְּבִנְיָ אֵיהּ גְּבוּרוֹתָיו, לֹא
אָמַר גְּבוּרָה.

וְקִשָּׁה, דְּהָא בִּימֵי יִרְמְיָהוּ נִחְרַב הַבַּיִת נִמִּי, וְלֹא
הָיָה לוֹ לוֹמַר לֹא נוֹרָא וְלֹא גְבוּרָה, וְכֵן
דְּנִינְיָאֵל לֹא הָיָה לוֹ לוֹמַר לֹא זֶה וְלֹא זֶה, וַיֹּאמֶר
שֶׁנֶּא דְמַר אָמַר חֲדָא וּמַר אָמַר חֲדָא וְתוֹ לֹא.

מקדים בביאור מהו נורא ומהו גיבור ומקשה ע"ז

וּבִסְפָּר תּוֹלְדוֹת שְׁמִשׁוֹן שְׁלִי עַל מַסְכַּת אַבּוֹת
פֶּרֶשְׁתִּי שָׁם בְּפֶרֶק קִמָּא מִשְׁנָה ב',
דְּאֵלוּ הַשְּׁלוּשָׁה תֹאֲרִים הֵם כְּנֶגֶד הַשְּׁלוּשָׁה
דְּבָרִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, תּוֹרָה, וְעֲבוּדָה,
וּגְמִילוֹת חֲסִדִּים, וּמִשּׁוּם הֵכִי הֶצֶרֶךְ מִלְּשָׁה
לְאֶמְרָם וְאֵין לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם. וְהַגְּדוֹל הוּא נִגְדַּת
גְּמִילוֹת חֲסִדִּים, וְהַגְּבוּרָה הוּא נִגְדַּת הַקִּרְבָּנוֹת,

פרי שמשון

- א. החידוש הובא כאן לכאורה משום הסמיכות לתשעה באב.
 - ג. בתפילתו בזמן המצור על ירושלים, כמו שיוזבא לחל, אמר (ירמיהו לב, יח): עֲשֵׂה חֶסֶד לְאֶלְפִים וּמִשְׁלֵם עוֹן אֲבוֹת אֵל חֵיק בְּנֵיהֶם אֲחֵרֵיהֶם הָאֵל הַגְּדוֹל הַגִּבּוֹר ה' בְּקָבוֹת שְׁמוֹ. ולא הזכיר בתפילה זו את התואר 'הנורא'.
 - ד. בתפילתו בתחילת מלכות דריוש בן אחשוורוש, כמו שיוזבא לחל, אמר (דניאל ט, ד): וְנִתְפַלֵּלָה לְחַי אֱלֹהֵי וְאֶתְנַחֵה וְנִמְרָה אֲנִי ה' הַקָּדוֹל וְהַנּוֹרָא שֶׁמֶר הַתְּרִית וְהַחֲסִיד לֹאֲחִיבֵי וְלִשְׁמֵרֵי מִצְוֹתָיו. ולא הזכיר בתפילה זו את התואר 'הגבור'.
 - ה. משה רבינו אמר הקל הגדול הגבור והנורא, וחכמים קבעו זאת בתפילה. אך ירמיה הפסיק לומר בתפילה את התואר 'הנורא', שסבר היות והקב"ה נתן לגויים להחרים את ביהמ"ק ושיריהם הסתובבו בתוך ההיכל ללא מורא ופחד, אינו מראה את נוראותיו. הגיע דניאל והפסיק לומר בתפילה את התואר 'הגבור', היות והקב"ה אינו מראה כבודו את גבורתו, שנתן לגויים לשעבד את היהודים בגלות, בלי לחשוש מגבורתו שיביא עליהם פורענות.
 - ו. הקושיה היא, מדוע ירמיה הפסיק לומר רק 'הנורא' ולא 'הגבור', הרי בימיו נחרב הבית ולא ניכרה גם גבורתו. ומדוע דניאל הפסיק לומר דוקא 'הגבור' ולא 'הנורא', הרי הגויים השתעבדו בישראל ונראה שלא חששו גם מנוראותיו. כך שלכאורה שניהם היו צריכים להפסיק לומר את שני התארים. ומה הסיבה המיוחדת דוקא לאותו תואר שכל אחד הפסיק לאמרו.
 - ז. קושיה נוספת. לפי מה שנתפרש באבות, ירמיה נמנע לומר את התואר 'הגבור', שהוא נגד הקרבתו, ודניאל נמנע לומר 'הנורא' שהוא נגד התורה ובימיו היה ביטול תורה. וקשה, הלא שניהם היו בזמן חורבן בית המקדש, ואם כן שניהם היו צריכים להוריד גם את 'הגבור' עבור הקרבתו שביטול בחורבן, וגם את 'הנורא' עבור הביטול תורה שנגרם מהגלות.
 - ח. מי האיש החכם וכן את זאת ואֲשֶׁר דָּבַר פִּי ה' אֵלָיו וַיִּנְדָּה עַל מָה אֲבָדָה הָאָרֶץ נִצָּתָה כְּמִדְּבַר מִבְּלִי עֵבֶר, וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָבְכֶם אֶת תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נִתְּנִי לְפָנֶיהֶם וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְלֹא הִלְכוּ בְּחֻמֵּי תִּנְיָ לֵעָם הִנֵּה אֵת כָּל הַדְּרָקִים הָאֵלֶּךָ וְאֶמְרוּ אֵלֶּיךָ עַל מָה דָּבַר ה' עֲלִינוּ אֵת כָּל הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְקִמָּא שְׁוִתֵּר אֲנִי אֶלְקִינוּ, וְאֶמְרָת אֲלֵיהֶם עַל אֲשֶׁר עֲזָבוּ אֲבוֹתֵיהֶם אוֹתִי נֶאֱמַר וַיִּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם וְאִתִּי עֲזָבוּ וְאֶת תּוֹרָתִי לֹא שָׁמְרוּ.
 - י. שנאמר 'על מה אבדה הארץ', על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים אין כתיב כאן, אלא 'על עזבם את תורתם'. רב הונא ורבי ירמיה בשם רבי חייה בר אבא, אמרי כתיב 'ואותי עזבו ואת תורתם לא שמרו', הלואי אותי עזבו ותורתם שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למטוב.

למוטב, עכ"ל. ומשום הכי ירמיה אמר גבור ולא אמר נורא שהוא נגד התורה.^א

ועוד, שירמיה פשאר האל הגבור ולא אמר נורא, היה בימי צדקיהו^ב שעדין לא נתבטלו הקרבנות, אבל התורה נתבטלה מארץ ישראל בגלות יהויכין, שגלו החרש והמסגר.^ג

ירמיה התנבא שאחרי שבעים שנה יחזרו החרש והמסגר

ולפי שהיה מצטרע על זה^ד, נתנבא (כט, י) 'לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם' והינו לפקידה בעלמא^ה, כדאמרין בפרק קמא דמגלה (יב, א)^ו שחזרו החרש והמסגר אז להתישב בארץ ישראל, אבל בנין הבית המקדש לא היה אלא אחר שמונה עשרה שנים 'למלאות לחרבות ירושלים'.

ב' טעמים שדניאל התמקד דוקא בגמילות חסדים

ומעשה דניאל לאחר שאמר (דניאל ט, ב) 'אני

דניאל בינתי בספרים', דאמרין (מגילה שם) דאף איהו מנה וטעה^ז, וראו שהיו עתידים ישראל או רבם לחזור לירושלים בשנה הבאה, כדאמרין התם עוד שנה אחת היתה ועמד דריש והשלימה, משום הכי היה מתנחם על חזרת ישראל לארץ ישראל. ומחמת חזרה זו שיך לומר 'נורא' שהרי עתה ילמדו התורה בארץ ישראל, כמו שכתב הרמב"ן שרב ישראל וכל הסנהדרין והחכמים חזרו לארץ ישראל קדם מלכות אחשורוש שבימי המן, כמו שהביא הר"ן לשונו בפרק קמא דמגלה (א, א מדה"ר) ועין שם^ח. ומשום הכי אמר נורא^ט. אבל עדין לא רצה לומר גבור, לפי שעדין לא היה לנו בית המקדש ולא קרבנות.

ועוד יש לומר, שהדאיל שדניאל ראה שבעל זכתה ללמד וללמד כדאמרין בפרק ו'

פרי שמשון

יא. שביטול התורה זה מה שגרם לחורבן, ולכן הפסיק לומר 'נורא' שהוא נגד התורה. [ועוד, שקיבל בנבואה על דבר זה, ולכן הוזכר בתפילתו מה שנאמר לו בנבואה].
יב. ברש"י (יומא סט, ב): לא אמר נורא - בפרשת הנה חנומאל כתיב עירשה חסד לאלפים ומשלם עון אבות אל חיק בניהם אחריהם האל הגדול והגבור חי' צבאות שמו' (ירמיהו לב, יח). בימצות דוד' כותב שזה היה בזמן המצור על ירושלים, שנה קודם שנכבשה ירושלים על ידי הכשדים, כאשר באותו זמן ירמיהו היה כלוא בחצר המלך בעקבות נבואה קשה שניבא על המלך עצמו, שגם הוא יפול בידי הכשדים ויוגלה לבבל. היינו, שבזמן תפילה זו דצדקיהו עדיין היה מלך, בית המקדש היה עדיין על מנונו והקרבנות הוקרבו. אבל לשון תורה כסר היה, כמו שממשיך לומר. ולכן הפסיק לומר דוקא את התואר 'הנורא' שמרמז על התורה.
יג. החרש והמסגר הם בעלי התורה. וזה לשון הפסוק (מלכים ב, כד, יד): 'והגלה את כל ירושלים ואת כל השרים ואת כל גבורי החיל עשרת אלפים גולה וכל החרש והמסגר לא יזולת וזלת דלת על המלך'. החרש והמסגר - חכמים גדולים בתורה, שכשאחד פותח הכל שותקין כמו שכתוב (ישעיה מא, א) 'החרשו אלי איים, מסגר הכל וישבין לפני ולמדין הימנו כמו שטאמר (ישעיה כב, כב) ופתח ואין סגר וסגר ואין פתח'.
יד. הטעם שירמיה הפסיק לומר 'נורא' שמרמז על עמוד התורה, ולא הפסיק לומר 'הגדול' המרמז על עמוד הקרבנות. א, היות שטאמר לו בנבואה שעיקר החורבן נגרם מחמת ביטול תורה. ב, עקב זמן תפילתו, כשהפסיק לומר תואר, שעדיין היו קרבנות, אבל כבר נהיה ביטול תורה, שכבר גלו התלמידים חכמים ביחד עם גלות יהויכין.
טו. על ביטול התורה.
טז. רק כשעברו שבעים שנים שלמות לחורבן ירושלים, זכר לבנין בית המקדש השני, בו יכלו שוב להקריב קרבנות.
יז. שם בגמרא (אמר רבא, אף דניאל טעה בהאי חושבנא, ו-חשב שכבר עברו שבעים שנה), דכתיב 'בשנת אחת למלכו אני יצאנו מן הארץ' בפרקים, מדאקמר 'בינתי' מכלל דטעה. מכל מקום קשו קראי אהדדי, כתיב 'מלאות לבבל (שבעים שנה אפקדו אתכם, בספר ירמיה כט, י) - רש"י', וכתוב (בספר דניאל ט, ב) 'למלאות לחרבות ירושלים' (שבעים שנה מספר השנים אשר היה דבר חי' אל ירמיה הנביא - רש"י). אמר רבא: לפקידה בעלמא, (אומר לפי מלאות לבבל שבעים שנה אפקדו אתכם וכן היתה, שנקדשו בשנה אחת לכורש מלך פרס, שהיא שנת שבעים ואחת לכיבוש ירושלים ושבעים שנה בישראל - רש"י). והיינו דכתיב (ישעיה מה, א) (וכה אמר כרש מלך פרס כל מלכות הארץ נתן לי חי' אלהי השמים והוא קידש עלי לבנות לו בית בירושלים).
יח. נתבאר כמיל שעיקר צערו של ירמיה היה שיעסקו בתורה, ולכן התנבא על זמן חזרתם של לומדי התורה לארץ ישראל, אף שעדיין לא היתה גאולה שלמה, שעדיין לא נבנה בית המקדש, ולא חזרה עבודת הקרבנות, אלא לאחר שמונה עשרה שנה.
יט. כדברי הנמרא שהובא מקודם, שחישב ומנה שבעים שנות גלות בבל מעת שגלו החרש והמסגר עם צדקיהו, וטעה היות שהם מסתיימים רק במנין שבעים מעת חורבן העיר בירושלים. שחיתת שמונה עשרה שנה אחר גלות צדקיהו.
כ. שתפילה זו התכלל כחשיב שבעים שנה מעת גלות צדקיהו עם החרש והמסגר.
כא. שבזמנה של ס' זה כבר נפקדו ישראל ועל ברשיון כורש ונתישבו בעריהם, ואף על פי שאמר הנו ישנו עם אחד מפורד ומפורד וגו', מכל מקום אנשי כנסת הגדולה עם רוב ישראל בארץ ישראל בעת החרב היו, ושוב לא עלו מן הארץ למעטין בימי עזרא. וכשעזר אחשורוש לחשמיד לחזרו ולבדו, ולא היו הפרזים והעניויות שאין להם חומה סבבם סבבם גדולה של יעלו עליהם אויבים, יותר מן המוקפים לחומה. וכשנעשה הנס עשו כלם יום יום מן הארץ חקדוש ושחקה, דכתיב (אסתר ט, טו-יז) 'ושאר היהודים אשר במדינות המלך (אחשורוש) נקחלו ועמדו על נפשם [וגו]'. ביום שלוש עשרה עשר בו ונוח בארבעה עשר בו ועשה אותו יום משהת ושמחה'. ושל שושן גם כן עשו ממחרת הנס שלהן, וזה היה בשנת הנס לבד. ולאחר מכן בשנים הבאות, עמדו פרוים ונהנו מעצמן לעשות ארבעה עשר מנחה ומשתה ויום טוב, אבל מוקפים לא עשו כלום, לפי שלא היה הנס גדול כפרים. והוא שכתבו (שם יט) 'על כן היהודים הפרזים והיושבים בערי הפרוות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה, ולא הוזכר כאן מוקפים כלל. ואמרו חכמים וכן שחזר חקדוש ברוך הוא עיניהם, ונמצא סמך מן התורה, עמד מרדכי ובית דניו וראו דבריהם של פרוים, שראוי הנס הזה לעשות לו זכר לדורות, וקבעו אותו על כל ישראל, שכולן היו בספק. וראו להקדים פרוים למוקפים, מפני ששניהם היו גדולים, שהם התחילו במצואות תחלה לעשות להם לבדם יום טוב. לפיכך קבעו יום נוח של פרוים בזמן, ושל כרכים מוקפים קבעו ביום נוח של שושן.
כב. שכבר לא חשש יותר לביטול תורה אחר שהתנבא שבעה שנה אחת כבר יחזרו לישראל ויכללו ללמוד שנה תורה. ורק לביטול קרבנות חשש, שידע שיש עדיין כתעש עשרה שנה עד שיבנה, שמונה עשרה שנה אחר חזרתם.

דַּפְסָחִים (פז, א)²³, לֹא הָיָה מִצְטָעַר כָּל כֶּף עַל
תּוֹרַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל²⁴, אָבֵל הָיָה מִצְטָעַר עַל
הַקֶּרְבָּנוֹת שֶׁהוּא הִתְקוֹן הַצָּרִיךְ לָקִיּוֹם הָעוֹלָם

וּלְתַקְוֶן גָּמֹר שֶׁל הַחוּטָאִים. וְכֵן מְצִינוּ (דניאל ו)
שֶׁהָיָה זְהִיר הַרְבֵּה בַּתְּפִלָּה²⁵, מִשּׁוֹם דְּתַפְלוֹת
כִּנְגָד תְּמִידִין תִּקְנוֹם²⁶ (ברכות כו, ב)²⁷.

סיכום החידוש:

לקרבנות שאינם. א, תפילה זו התפלל כשעלה
בחשבונו שבעוד שנה יושלמו שבעים שנות הגלות,
ובשנה הבאה כבר יעלו לארץ ישראל ושם ילמדו
תורה, שרוב ישראל והסנהדרין יעלו עם החכמים.
אבל ידע, שרק שמונה עשרה שנה אחר כך יבנה בית
המקדש, ובינתיים לא יהיו קרבנות. ב, הוא גר בבבל,
שם היתה תורה, אבל לא קרבנות, והצטער על שהם
צריכים לתיקון חטאים, ולקיום העולם. מסיבות אלו
לא אמר דוקא 'גבור' שהוא נגד הקרבנות.

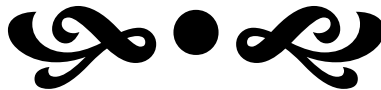
אחרי שהביא מדבריו באבות, ש'הגבור' היינו
קרבנות, ו'הנורא' היינו תורה. יתורץ, שלירמיה היו
שתי סיבות להתייחס דוקא לביטול תורה. א, משום
ששמע מהקב"ה שהכל נגרם מכך. ב, תפילה זו
התפלל בימי צדקיהו המלך, טרם חורבו הבית.
שעדיין לא בטלו הקרבנות, אבל החרש והמסגר
בעלי התורה כבר גלו ונגרם ביטול תורה. לכן לא
אמר 'נורא' שהוא נגד התורה.
אולם לדניאל היו שתי סיבות להתייחס דוקא

אור החיים הקדוש - רבי חיים בן רבי משה זיע"א

להם לינשא לכל אדם והוציאם מכלל מצוה
הכללית, בא הכתוב להודיענו שהגם שה'
עשה הבחירה בידם אף על פי כן לא עשו
אלא כמצות המלך לעם בני ישראל, והוא
אומר כן כאשר צוה וגו' פירוש כמצוה הכללית
כן עשו ולא כרשיון שנתן להם וכו'.

כאשר צוה ה' את משה כן עשו (לו, י).
צריך לדעת למה שינה הכתוב מאמר זה מסדר
הרגיל שמקדים המעשה ואחר כך יאמר
כאשר צוה וכאן הקדים מאמר כאשר וגו'
ואחר כך אמר כן עשו. ונראה כי לפי שה'
עשה להם יתרון לבנות צלפחד ומעלה והתיר

פרי שמשון

בב. על אף שבמקומו של דניאל בעולם זכו רק ללמוד ולא ללמד, מכל מקום בבבל מקומו של עזרא הסופר גם לימדו את התורה. וזה לשון הגמרא:
'אחות לנו קטנה ושדים אין לה', אמר רבי יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד, וברשי"י: זו עילם - שהיה בה דניאל, שנאמר (דניאל ח, ב)
יואני (דניאל, הייתי) בשושן אשר בעילם המדינה, וזכה ללמוד ולא רבץ תורה בישראל, אבל בכל גידלה עזרא הסופר, דכתיב (עזרא ז, י) 'יחזין לבבו
לדרוש את תורת ה' ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט'.
בד. שאמנם לא זכו ללמוד בארץ ישראל, שגדול כוחה. אבל מטעם זה, שנחסרו מעלה
בה. שם מסופר בהרחבה, שהמלך מינה את דניאל בשלושת השרים שהיו למעלה במלכות,
מעל מאה ועשרים השרים, והוא התחשב בדעתו יתר משאר השרים, ולכן הם זממו להרע לו, על ידי שאמרו למלך שיגזור שאף אחד לא יתפלל לשום
אלוק מבלעדי המלך, וידעו שימצאו את דניאל מתפלל, ואכן בגין תפילתו נגזר עליו שיושלך לגוב האריות.
בו. משום שהיה מצטער על
הקרבנות, לכן עסק בתפילה שהוא ענין הקרבנות.
בז. נאמרו שני טעמים שדניאל לא הצטער על התורה, והתמקד דוקא בכך שבטל העמוד של
העבודה, הקרבנות. א, שכאשר התפלל היו החרש והמסגר אמורים בשנה לאחר מכן לחזור לארץ ישראל, וכבר ילמדו התורה. ב, על לימוד התורה
לא הצטער כל כך, שאף שבטל לימודה התורה מארץ ישראל, מכל מקום לא פסק לגמרי, שהיתה תורה בבבל. אבל קרבנות שנצרכים לתקון העולם
לא היו.

לימוד יומי מהספר הקדוש יסוד ושורש העבודה

מהאי גברא רבה ויקירא, מחצב סנפירא וכו', כמוהר"ר אלכסנדר זיסקינד בכמהור"ר משה.

פרשת מטות מסעי

בענין לימוד תשב"ר

גודל מעלת למוד תנוקות של בית רבם

גודל החיוב ללמד את בנים הקטנים תורה, מפורש בתורה משה (דברים יא, יט) 'ולמדתם אותם את בניכם' וגו'. ומעלת לימוד תינוקות של בית רבם אין למעלה הימנו, כי הוא הבלא שאין בו חטא. ועוד נוסף הוא בזוהר הקדוש גודל מעלת לימוד של תינוקות. וזה לשונו במאמר הנ"ל, תרין סמכין דלסטר דרום אנון שכיניא"ל עזיז"ה, ואנון ממנין על תריסר אלפי ממנן אחרנין כו', ואלין אתמנון על ההוא הבל דתינוקות דלעאן באורייתא לקיימא עלמא, ואלין נטלי ההוא הבל וסלקי ליה לעילא, וכל הבל והבל דאינון תינוקות דלעאן באורייתא לקיימא עלמא אתעביד מניה רוחא חדא, וסלקא ההוא רוחא לעילא ואתעטר בעטרא קדישא ואתמנא נטורא דעלמא, וכן כלהו כו' [שני עמודים שלצד דרום הם שכיניא"ל עזיז"ה, והם ממונים על שנים עשר אלפי ממונים אחרים כו', והם נתמנו על אותו הבל של תינוקות שעוסקים בתורה לקיים את העולם, והם נוטלים אותו הבל ומעלים אותו למעלה, וכל הבל והבל של אותם תינוקות שעוסקים בתורה לקיים את העולם נעשה ממנו רוח אחת, ועולה אותה רוח למעלה ומתעטר בעטרה קדושה ומתמנה שומר העולם, וכן כולם כו'], עד כאן לשונו.

וזה לשונו פרשת בלק (קצו, ב), 'אם לא תדעי' (שיה"ש א, ח) לאתקפא גרמך בגלותא ולאנתקפא חילא לאגנא על בנך, 'צאי לך', 'צאי לך לאתקפא' 'בעקבי הצאן', אנון תינוקות דבית רבן דאולפי תורה כו' [אם לא תדע' לחזק עצמך בגלות ולחזק כח להגן על בניך, 'צאי לך', 'צאי לך' להחזיק 'בעקבי הצאן', אלו תינוקות של בית רבן שלומדים תורה כו'], עד כאן לשונו בקיצור.

גודל העונש להמעביר בניו מתלמוד תורה רחמנא לצלן ועתה ישראל, מה רב טוב קריאת ולימוד תינוקות, הבלא גרים לקיום העולם ומלואו, ואז תבין ולבך יהגה אימה מגודל העונש להמעביר בניו מתלמוד תורה לאחד מהם. וזה לשון הזוהר הקדוש פרשת פקודי הנ"ל, תרין סמכין דלסטר מערב כו', אלין אתמנון לאכרזא בכל רקיעין לכל אנון דמעברין בנייהו מאורייתא וסלקין לון דלא ילעון בה, כדין

נפקי כל הני ממנן ומכרזי ואמרי ווי לפלניא דקא אעבר בריה מאורייתא, ווי ליה דקא אתאביד מעלמא דין ומעלמא דאתי מחולקא דעלמא דאתי כו', תלתין ותרין אחרנין כו' [שני עמודים שלצד מערב כו', אלו נתמנו להכריז בכל הרקיעים לכל אלו שמעבירים בניהם מהתורה ומעלים אותם של יעסקו בה, אז יוצאים כל אותם ממונים ומריזים ואומרים אוי לפלוני שהעביר בנו מהתורה, אוי לו שנאבד מהעולם הזה ומהעולם הבא מחלק העולם הבא כו', שלשים ושנים אחרים כו'], עד כאן לשונו.

לגמול חסד עם מי שאין אביו משלם לו שכר לימוד אחינו בני ישראל הנתונים בשיעורה, רחמנים בני רחמנים, גומלי חסדים בני גומלי חסדים, איך ראוי לאדם להשתדל להיות איש משגיח בעינא פקיחא בעירו על היתומים הקטנים, או בתינוקות הקטנים שיש להם אב ואין להם פתח בית האב, פתח תקות השנוי, כי דל הוא ואין ידו משגת להשכיר להם מלמד לשנות עמו, ולפעמים שאינם יודעים אף להתפלל ולברך ברכת הנהנין וברכת המזון, או לעינים שכך ראות ואין איש שם על לב למצוא להם מזון תרף למחלתם, ולעת מצוא שיש תינוקות בעיר שהיו יכולים להיות מורי הוראות בישראל ומפאת שאין להם מלמד נשארים עמי הארץ גמורים, ואיך ראוי להשגיח על זה ולעשות חברה קדישא של תלמוד תורה על זה, כי יקיים עולם מלא בהכל פיהם של לימוד תורתם כמבואר במאמרי הזוהר הקדוש הנ"ל, ובוודאי מי שמשגת ומשגיח על זה אין קץ ותכלית לשכרו. ודי בהערה זו.

חלילה לא להוציא הבנים מהת"ת

אוזן שומעת תוכחת מוסר מגולה גם כן ממאמר הנ"ל, לאותן בני אדם שמעבירין בניהם מתלמוד תורה כשהם בני ט"ז ובני י"ז שנים לעסוק אהב במשא ומתן, אדם ירחיב לו את גבולו בכסף ובזהב ואלה הבגדים אשר יעשו בגדי מעשה היצר, אוי לאותה בושא אוי לאותה כלימה, ודי בהערה של הזוהר הקדוש, אובד אדמתו ישבע חרפה, שאובד עולם הזה ואדמת עולם הבא ואין לו חלק כלל בעולם הבא, כנ"ל מפורש במאמר הקדוש הנ"ל, ואין צורך בהערה יותר ודי בזה.

פרשת מטות - מסעי

שנת ה' תשפ"ה

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן
ב"ר אשר אנטשיל זי"ע - הצדיק הרב הוברמן מרעננה

עורך: הרב עוזיאל אדרי רב המרכז הרפואי סורוקה

הכנעה לפני ה' מכניע ומבטל כוחות הטומאה

'ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאייהם' (למ, ב). יש לפרש "את מוצאייהם" היינו, מה שעלה בידם להוציא כל כך הרבה ניצוצות הקדושה מתחת יד הקליפות הקשות שהיו במדבר, כמו שכתב במדרש תנחומא (בשלח יח). אמרו עליו על מדבר כזה, שהוא שמונה מאות פיסה על שמונה מאות פיסה, וכולו מלא נחשים ועקרבים, שנאמר 'המליכך במדבר הגדול והורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים' (דברים ה, טו). אמר רבי יוסי בר הנינא היה בו נחשים כקורות בית הבד, ועקרבים מלא הוזהר.

וכתב בוזהר הקדוש (ח"ב קנז, א) המדבר "הגדול והנורא" מקום הקליפות הקשות וכוחות התקפים והנוראים של הטומאה, שנאמר 'במדבר' הגדול והנורא נחש שרף ועקרב' (דברים ח, טו), שהיו שם קליפות עזין ותקיפין 'נחש שרף ועקרב', והוצרכו בני ישראל לזאת אל המדבר הגדול והנורא ששם מקם ומשכנו של הנחש השטן הס"מ, תוקף תוזק כוחות הטומאה והחיצונים, וכל עניין מסעי בני ישראל מ"ב המסעות ומקום התנייה של בני ישראל במדבר על פי ה' היה כדי להוציא בולעו מפיו ולברר את הניצוצות הקדושה שהיו שם באותו מקום.

זה לא היה בגדר כוחם לבד, להוציא מעמקי הקליפות הקשות את הניצוצות הקדושות הרבים והעצומים 'כל הון יקר ונעים' (משלי כד, ד). שהיו במקום הטומאה במדבר, אלא בשביל, 'למסעיהם על פי ה', שהיה להם הכנעה לפני

חידושי תורה של "הצדיק מרעננה" על ספר בראשית

בני ישראל צינור מובילי השפע לעולם

לעולם, כך בני ישראל הם צינור השפע לעולם, שפתחוהו על ידי לימוד התורה וקיום מצותיה, והשפע יורד דווקא דרך "הצינור והשביל" של מי שלומד את התורה הקדושה ומקיים מצותיה כדי שלא ינקו החיצונים מהשפע ויגולו אותו, והוא שהעולם נברא בשביל ישראל, שהם הם המקיימים את העולם וממשיכים את השפע לכל העולם כולו, על ידי זה שלומדים ומקיימים את התורה הקדושה.

וכמו שכתב רבי לוי יצחק במדרישטוב זיע"א בספר 'קדושת לוי' (ליקוטים דה"ש שיר לה) שיר חדש תהילתו בקהל חסידים (תהלים קמט, א). כי העיקר כמו שהאדם צריך להתנהג באיזה מידה, כן הפסק חלכה גם כן בזה המידה, ונמצא שהעיקר תלוי בבני ישראל, כמו שאנו פסקינן הכא. כן הקב"ה כיכול מתנהג בה מידה עם ברייתו, והוא פירוש "שירו לה" שיר חדש", והיאך יכול להיות "שיר חדש", אך מחמת ש"תהילתו בקהל חסידים", שכאמרו 'מהללים' אותו במידת 'החסד' מעוררים מידת החסד וכן במידת הדין חס ושלום.

היינו שכדי להמשיך שנה טובה לעולם כולו, העיקר תלוי בבני ישראל, ובאיו מידה שבני ישראל ממשיכים השפע בזו המידה מנהיג הקב"ה עולמו. וזה שאמר "ברא אלקים" שכן הוא עיקר כוונתו יתברך בהבריאה שעל דעת כן "ברא" את העולם על התנהג בעולם תהיה על ידי בני ישראל.

התורה והשביל

'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ' (א, א). פירש רש"י אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, כמו שדרשוהו רבותינו ז"ל בשביל התורה שנקראת "ראשית" שנאמר 'ראשית דרכו' (משלי ח, כב). ובשביל ישראל שנקראו "ראשית" שנאמר 'ראשית תבואתו' (ירמיהו ג, ג).

כמו שדרשו רז"ל במדרש רבה (פ"א, ד). העולם נברא בשביל התורה ובשביל ישראל. אילולי שצפה הקב"ה שאחר כ"ו דורות תתיין ישראל לקבל את התורה, לא היה כותב בתורה "צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל". אמר רבי בנאי העולם מלואו לא נברא אלא בזכות התורה, שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ' (משלי ג, ט).

והנה הוסיף שם במדרש גם שהעולם נברא בשביל "ביכורים" שנקרא "ראשית". רב הונא בשם רב מתנה אמר בזכות ביכורים נברא העולם, 'בראשית ברא

אלוקים' ואין 'ראשית' אלא בכורים 'ראשית בכורי אדמתך' (שמות כג, ט). עיין מה שכתב רבי אלימלך מליזענסק זיע"א בספר הקדוש 'נועם אלימלך' (דה"ה בראשית). 'בראשית ברא אלקים', פירש רש"י בשביל "ישראל" הנקראין "ראשית", ובשביל "התורה" הנקראת "ראשית", ובמדרש נמי איתא בשביל מצוה "ביכורים" שנקראין "ראשית", ושם לומר כולם לדבר אחד נכתבו. הנה איתא במשנה במסכת אבות (פ"א, מ"א). על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, ובסוף הפסוק במשנה יח, איתא על שלשה דברים העולם קיים, על הדין ועל האמת ועל השלום, ויש לומר נמי שלדבר אחד נכתבו.

שהנה בכל אחד מעמודי העולם "תורה, תפילה, וגמילות חסדים", יש שני מדרגות בעבודת הבורא יתעלה, **המשך בעמוד הבא >**

הבטיח בהקדמת ספריו: כל הלומד יגיד בשמי דברי תורה, אני מתפלל עליו תפילה קבועה בכל יום ואמליץ טובה עליו לישועה מכל צרה, לשפע בכל טוב של קדושה והצלחה ברוחניות ובגשמויות בעוה"ז ובעוה"ב, ושיטעורר ליבו ברוח טהרה ויראת שמים לעבודת ה' באמת ובלבב שלם.

ברכה משולשת

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן
ב"ר אשר אנשילי זי"ע - הצדיק הרב הוברמן מרעננה

הנהגה התורה הייתה התכנית של פיה העמיד הקב"ה את העולם, הקב"ה הסתכל בה וברא את העולם. כמבואר במדרש רבה (בראשית פ"א, א). רבי הושעיה רבה פתח ואמר 'זאתה אצלו אמן' (משלי ח, ל). התורה אומרת, אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה. בנוהג שבעולם, מלך בשר ודם בונה פלטי"ן, אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אמו, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו, אלא יש לו דיפתראות ופינאסאות. לדעת היאך הוא עושה חדרים, היאך הוא עושה שפשושין. כך היה הקב"ה מבית בתורה, ובורא את העולם.

וסמך שלוש דברים אלו "בתי"נוסחיק"נו (ביכורים, תורה, פסח), כלומר שהעולם נברא בשביל יהיה "ביתו" של הקב"ה, כמו שכתב בספר התנאים (פלי"ו). תכלית בריאת העולם היא שנתאמת הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, בעולם התחתון שאין למטה ממנו. כמו שכתב במדרש תנחומים (נשא, בחוקות), אמר רבי אמי נתאזה הקב"ה כשם שיש לו דירה למעלה, שיהא לו כך דירה למטה. אמר רבי שמואל בר נחמן בשעה שברא הקב"ה את העולם נתאוזה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים.

"דין" זה "תורה". כשם שפירש רש"י במסכת שבת (ראשית, פסח), על פסוק משמים השמעת "דין" (תהילים עז, ט). "דין" היינו "תורה". אמר חזקיה מאי דכתיב 'משמים השמעת דין ארץ' ראה וקשט' (תהילים עז, ט). אם יראה להם שקטה ואם שקטה למה יראה, אלא בתחילה יראה ולסוף שקטה, ולמה יראה כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב 'ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי' (בראשית א, א). ה' יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר להו' אם ישראל מקבלים התורה אתם מקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתורה ובוהו. ששני סוגי הצדיקים הנ"ל מהפכים את "הדין" ל"רחמים" גמורים על ידי לימוד התורה ואפילו על ידי לימוד תורה שלא לשמה.

"ביכורים", יש לומר שהם נגד "עבודה", הביכורים קראים גם כן ראשית, יש צדיק שראשיתו כוחו וכלו בנדבות ב"ה, ויתברך תמיד, ויש צדיק שכל יום הוא צריך לסיוע בעבודת ה' על ידי "הבושה" שמתבייש מקונו ומיד בקומו בבוקר מקדיש את ראשית היום להתגבר כאיר העבודת ה', כמו שכתוב בספרים הקדושים כמו שכתב רבי ישראל לעזריה זי"ע בספר "דברי ישראל" (ד"ה בראשית). שתיקף כשהאדם מתעורר משנתו צריך שיעלה במחשבתו שמלך מלכי המלכים יתברך שמו עומד עליו וראה במשעי, ויחדר רוממותו ויבשו מהטובות שהשם יתברך עושה עמו תמיד, וידבורו ראשון יהיה בהלילו ושבח להשם יתברך. וכן מעשה הראשון שיעשה מצוה, ואז אחרים כל היום ימשך להיות כל המחשבה דיבור ומעשה לעבודתו יתברך שמו. אבל ההנאה שלפחות יראה לעבוד את ה' לשם שמים ואז יזכה לסיוע ועזרה מלמעלה, וזהו עיקר מצות הביכורים שעל ידי שהראשית של ה' יתברך יהיה כל כולו לרצון לפני ה', כמבואר בזהר הקדוש (ח"ב עט, ב, קה, א). שאך מתי שתתעורר איה פניה בעבודה, פיגול תהיה לא יראה.

"ישראל", יש לומר שהוא כנגד "הבושה" היא מביאה ל"גמילות חסדים", וז"ל ירדוף לגמול חסדים עם זולתו, שיש צדיק שרק מפני "הבושה" הוא גומל חסדים עם אחרים, כאומרים ז"ל במסכת יבמות (עט, א). בדריש ישנם באומה זו, והמננים ביישנים וגומלי חסדים. יש לומר "ביישנים" מביא ליד "גמילות חסדים", היינו, שמתבייש בעצמו לילך לאכול בעוד שיועד שחבריו אין לו מה לאכול, ועל ידי כך הוא מקיים שגם כן לחבריו יהיה מה לאכול, ואז יקרב אל שולחנו גם הוא לאכול. וזהו לפנינו שהביישנות ממנה נצמצם רחמנותו, אף על פי שכל זה רק כדי לצאת ידי חובתו לעניים, אך מצוה גוררת מצוה, שבבואו לא העשיר יתלבע ודבה להאכיל את העני ובני העיר החייבים נודעו לו לשלשיר נהנן מאז גמילות חסדים, סכום שביכולתו להלוותו, ואומר לו סבבר פנים יפות שלח בנך אלי ואתן לו, וגם גמילות חסדים זו היא בכל זאת לרצון לפני ה' שיוכל כל סוף הוא מקיים את ענף ה' גמילות חסדים, וכל זה שלושות העמודים תורה עבודה וגמילות חסדים נמשך אחד מחברו.

והפועל יוצא כולו, "הבושה" היא מביאה ל"גמילות חסדים", וכאומרים ז"ל במסכת פסחים (קז, ב). 'זהיה ברכה' (בראשית יב, כ). כך חותמין, אברהם אבינו ע"ה שמתדן גמילות חסדים בן חותמין, שגם דרגה כאת של גמילות חסדים היא רצוה לפני ה', שעל ידי זה יזכר שואה שייך לפני ישראל עמו של הקב"ה, כאומרים ז"ל במסכת יבמות (עט, א). כל שאין בן שלשה דברים הללו חרומים ביישנים וגומלי חסדים אינו מהם, כבצירת דוד המלך ע"ה, והעובעונים אל מלכ בני ישראל המלך (שמואל-א ב, א). אבל על ידי ששנות צדקה לעניים וגמילות חסד לעשירים ואחרים לומדים ממנו ועושים כמעשהו, מתרבה השלום בעולם, וכדכתיב 'זהיה מעשה הצדקה שלום' (ישעיה לב, יז).

בתורה, האחד, הצדיק הלומד תורה לשמה, והשני, הצדיק הלומד תורה שלא לשמה, שהתירו לנו חז"ל, ללמוד אפילו שלא לשמה, כמאמרם לעולם יעסוק אדם, שאם לא הגיע למדרגת לימוד לשמה על כל פנים מזה אל תנח ידך, כי לא במהרה יגיע אדם לטובת לשמה, כי אם על ידי התאמצות גדול בעבודתו יתברך בן גמילות טובות.

וכן ב'עבודה', שהיא התפילה, האחד, תפילה מתוך דביקות גמור בבורא יתברך שמו, שהיא עיקר עבודה שכלב כמו שאיתנו 'לדבוקו בכל לבבכם' זו תפילה, כי הלב מבין, ובה יוכל להתעלות לדביקות הבורא ולקשר עצמו בו יתברך, כי 'תפילה' הוא לשון 'קשר', שמדבק עצמו בבורא ברוך הוא בדביקות גדול, והשני, שיש לו לאדם לב אבן, וכלל התאמצותו יותר להתפלל תמיד להשם יתברך ברוך הוא שהיה בעוה"ז, לבלי יפרידו הורף מדיקות הבורא, בשביל מחשבותיו כל היום בענייני ועסקי העולם הזה, כי טבע האדם גם כשצוה לעבוד השם יתברך ואינו עושה רע, אף על פי כן יצר מחשבות לבו ומשכחו כל כל היום, וצריך להפוך את עצמו מטבע העלול להפרידו מהקב"ה ולהתחזק בדביקות בבורא יתעלה.

וב'גמילות חסדים' שהם העלאת 'ניצוצות קדושה', האחד, הצדיק שהשם יתברך יתעלה אותה אותו לו מעשיו הקדושים שהם לשם שמים, צדיק כזה דבוק תמיד בעולמות העליונים במידת הרחמים' שהוא 'אהבה ורחימא', ואין הוא צריך ל'חסדים', פירוש ל'חסד חיים' מאת הבורא, לתת לו דברים הנצרכים בעולם הזה מצד החסד, אלא באהבת אלה יתברך הוא משפיע לו כל צרכיו על פי 'הדין' הראוי לו, על ידי מעשיו הטובים, כי הגיע למדרגה שהוא עיקר התכלית שיוכל להעלות את כל הניצוצות הקדושה מהחומרים שבדברים ובגמילות למעלה, במאכליו וטחייתו וכדומה, וכל מחשבותיו בעת שעושה הדברים הגשמיים אינן אלא רק כדי להעלות הניצוצות קדושות שבהם לשם שמים, ועל ידי זה הצדיק מקשר את עצמו למעלה למעלה בחיים הנצחיים, וב'גמילות חסדים' בעולמות הקדושים, הוא גורר וצונג עולם העליון מהחיים, וזה פירוש הגמרא עולמן תראה בחיך, פירוש שעל ידי זה שכל מעשיו ונתיבותיו שעושה הכל בעולמו ובטהרה ודביקות ושמהו ובאהבה ובראה, מזה גיע לו תענוג עולם העליון בזה העולם, השני, צדיק שאין מעשיו הקדושים בהעלאת 'ניצוצות קדושה' לשם שמים ממש ומעורב בהן גם ארציות וחומריות האחרות, ועל כן קראים מדרגות חסדים', שהשם יתעלה עושה לו 'חסד חיים', לתת לו כל מחסורו, אף למי שאינו גמון.

ועל פי זה יבואר שהמשנה הראשונה על שלשה דברים העולם עומד, 'התורה העבודה וגמילות חסדים', מדברת על הצדיק השני שבדרגה הרגילה, 'בתורה' לומד תורה שלא לשמה, ו'בתפילה' אינו זוכה לדבקות מוחלטת בהקב"ה, וב'גמילות חסדים' בהעלאת 'ניצוצות קדושה', הוא גורר ל'חסד חיים' מהקב"ה כדי לתת לו כל מחסורו, ואילו המשנה השנייה על שלשה דברים העולם קיים, על 'הדין והאמת והשלום', מדברת על הצדיק העליון בדרגה הגבוהה, 'שבתורה' לומד תורה לשמה, ו'בתפילה' הוא בדבקות מוחלטת בהקב"ה, וב'גמילות חסדים' הוא מעלה את ה'ניצוצות קדושה' לשם שמים, ללא ארציות וחומריות וזוכה להתענוג עולם העליון מהחיים הנצחיים.

ועל כן נאמר על 'הדין' שזו התורה, שלומד תורה לשמה ומקבל את צרכיו על פי 'הדין' ולא ב'חסד חיים', ועל 'האמת', שהגיע למדרגת 'עקב' שהוא אמת ורחמים, כמו שנאמר 'אתן אמת ליעקב', שעל ידי ששקלה ניצוצות קדושה מעורר רחמים ואין צריך להסדס לתת חסד חיים כנגד, ועל 'השלום' היינו 'דביקות', שדבוק בבורא ברוך הוא ששמו של 'הקב"ה שלום'.

ועל פי זה יבואר המדרש 'בראשית' העולם נברא בשביל 'תורה' זה לימוד התורה, 'ישראל' זה עבודת התפילה מלשון שירה "שיר א"ל" דביקות בבורא יתברך ויתעלה, שדבוק בו יתברך על ידי שירות ונשכחות, ו'ביכורים' הנקראים 'ראשית' העלאת 'ניצוצות קדושה' כמו שנאמר 'ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' ה' היינו הניצוצות שנפלו למטה תחת בית ה' להעלותם עד כאן דבריו.

ונראה לעניות דעתי להוסיף על דבריו הקדושים שבאמת ישנם בעולם שני סוגי צדיקים, יש צדיק שהוא אומלל העליונה בדביקות תדיר עם הקב"ה בתורה בתפילה ובגמילות חסדים, ויש צדיק שהוא צריך סיוע לו להתחזק בעבודת ה' בתורה בתפילה ובגמילות חסדים, וזה מה ששינוי שתי משניות במסכת פסחים (א"ב מ"א). שמעון הצדיק היה אומר על ג' דברים (עולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ובסוף הפרק (משנה יז). עמד שמעון בן גמליאל אומר על ג' דברים העולם קיים על הדין, ועל האמת, ועל השלום.

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת מטות-מסעי | גליון מס' 507

פנינה לפרשת מטות

מוסיף רבינו הזרע שמשון ומפליא להסביר: מדוע אכן דווקא משה רבינו זכה שתהא השכינה מדברת מתוך גרונו, אלא שכידוע כל הקלקול בעולם הגיע מחטא אדם הראשון בעץ הדעת. כל הנשמות היו תלויות באדם הראשון, וכשאדם הראשון נהגה מהאכילה מעץ הדעת, זה קלקל גם את כל הנשמות שהיו תלויות בו ונהגו מאכילתו. משה רבינו אכן גם הוא היה אצל אדם הראשון, אולם משה רבינו היה בצוואר של אדם הראשון, בקנה, במקום שאין בו אכילה או שתיה, ולכן משה רבינו לא נפגם מחטא עץ הדעת, וזו גם הסיבה שדווקא אצל משה רבינו הייתה השכינה מדברת מתוך גרונו.

בפסוק הפותח את הפרשה, נאמר (במדבר ל, ב): **"וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמור זה הדבר אשר צוה ה'"**, מסביר רש"י: **"משה נתנבא (סמות יא, ד) בכה אמר ה' כחצות הלילה, והנביאים נתנבאו בכה אמר ה', מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זהו הדבר"**.

רבינו הזרע שמשון מביא את פירושם של רבותינו המפרשים: מדוע דווקא משה רבינו זכה להתנבא בלשון "זה הדבר"? מפני שאמרו חז"ל **"שכינה מדברת מתוך גרונו של משה"**, דבר שלא זכו לו שאר הנביאים, ולכן הם גם לא היו מתנבאים בלשון זה הדבר.

סיפור לפרשת מטות

המפקד ניגש לקדמת הבמה והכריז בקול: אנחנו עומדים לצאת למלחמה. אולם לפני שנצא לשדה הקרב ברצוני להודיע כמה הודעות חשובות. ראשית כל: **"מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו"** מיד קמה קבוצת חיילים ועזבה את המערכה. המפקד קם שנית והכריז: **"ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילך וישוב לביתו"** מיד קמו עוד קבוצת חיילים ועזבה את המערכה. המפקד הכריז שוב **"ומי האיש אשר אירש אשה ולא לקחה"** קמה עוד קבוצה והלכה. בסוף הכריז המפקד: **"מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב"**

סיפר הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ, ראש ישיבת קמניץ:

בעיר בריסק, העיר בה כיהן ברבנות הגאון רבי חיים מבריסק, הייתה קבוצה של משכילים פורקי עול. אותה קבוצה הייתה מתאספת מפעם לפעם ומתלוצצת על כל הקדוש והיקר במסורת עם ישראל. פעם אחת ערכו המשכילים הצגה שנשאה את השם: **הצבא העברי במלחמה**. תוכן ההצגה היה על הצורה בה התנהלו המלחמות של בני ישראל לפי הכתוב בתורה. על במת ההצגה עמדו עשרות אנשים מחופשים לחיילים. הרימו את המסך וההצגה התחילה.

בפרשתנו, נאמר על הפסוק (במדבר ל"א, ז): **"נָקַם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֲרֵי תֹאסֹף אֶל עַמּוּדָה"** מביא רבינו הזרע שמשון, את דברי השפתי כהן, המקובל רבי מרדכי הכהן מגורי האריז"ל, האומר שבמלחמת מדין בני ישראל לא היו צריכים נשק למלחמה. הם רק היו צריכים להראות למדיינים שהם מגיעים למלחמה בדרך הטבע אבל המלחמה הייתה נעשית מאליה, בדרך נס ופלא.

רבינו הזרע שמשון מוסיף על כך: בהמשך נאמר (במדבר ל"א, ו): **"וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמִּטָּה לִצְבָא אֹתָם וְאֵת פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לִצְבָא וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ וְחִצּוֹצְרוֹת הַתְרוּעָה בְיָדוֹ"**, ולכאורה, מה היה תפקידם של החיצוצרות במלחמה, והלא לחיצוצרות אין תפקיד בדרך הטבע של המלחמות. אלא מוכרחים לומר, כי חיצוצרות אלו לא באו אלא בכדי לסמן את כניסת השבת, בכדי שיידע עם ישראל לשובת ממלאכות שאינם לצורך המלחמה.

זכות רבינו הזרע שמשון יגן בעדנו להיוושע בכל טוב.

לביתו", והכוונה היא: "מי שירא מעבירות שבידו" כדרשת חז"ל בהסבר הפסוק, קמו כל החיילים ושבּו אל ביתם. רק שני חיילים נשארו. מי היו שני החיילים: שני זקנים מופלגים: הגאון רבי אליהו מוילנא ובעל ה"שאגת אריה". המשכילים הציגו את דמותם בצורה כזו שבידם האחת גמרא גדולה ובידם השניה מקל הליכה. הזקנים התחילו להתפלפל ולהתווכח ביניהם מי יתחיל במצוה זו של המלחמה באויב. זו הייתה ההצגה שערכו המשכילים בעיר בריסק מתוך מטרה ללעוג לדברי התורה ולדרשות חז"ל. סיים רבי ברוך בער ואמר: כשסיפרו את הדברים לגאון רבי חיים מבריסק הוא נענה ואמר: צדקו המציגים לגמרי! כך בדיוק הייתה נראית המלחמה! אבל דבר אחד הם שכחו להציג: דוקא שני הזקנים הללו, עם הגמרא ביד אחת והמקל ביד השנייה, נצחו במלחמה! כי כשהמלחמה נעשית לפי ההלכה יש סיעתא דשמיא ומנצחים בה את האויבים. רבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים.

בן לאשרי - רבי יצחק בן רבי אשר אנטשיל הכהן זיע"א

הקב"ה לבני ישראל, שלא לבד מסעות דור המדבר היה להם סגולה זו, רק 'ואלה', ו' מוסיף על ענין ראשון לחברו, 'מסעיהם' עד היום הזה כל מסע בני ישראל אף על פי שאין שומעים מפי ה' שיסע יש בו גם כן סגולה זו, 'למוצאיהם' שיוציאו על ידי זה ניצוצות הקדושה, בשביל שכל נסיעה של בני ישראל צורך גבוה הוא, וכעדות דוד המלך ע"ה (תהלים לז, כג) מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, והכל נכלל בצווי ה' על ידי משה רבינו ע"ה אז.

ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם וגו' (ב, ז). ויכתוב משה את מוצאיהם, מה שהוציאו כל כך הרבה ניצוצות הקדושה, שזה לא היה בגדר כחם לבד, אלא למסעיהם על פי ה', לפי שכל נסיעתם היה למלא רצונו יתברך, ואפילו היו עייפים ויגעים ממסע הקודם, תיכף בהסתלק הענן נסעו בני ישראל. ובשביל זה זכו להוציא כל כך הרבה ניצוצות קדושות. דכמו שהם נכנעו לרצונו יתברך, כן הכניעו לפניהם כוחות הסטרא אתרא השוכנים במדבר שם, שתחת ידם היו ניצוצות הקדושה. ומודיע

קול הישועות

פנינים ומזמורי השכל בפרשת השבוע
מתורת הזרע שמשון זי"ע

0733-454-554

לפרטים, הערות והארות, הקדשות
והנצחות: 05276-97791

לקבלת הגליון במייל:

z0772027554@gmail.com

הפעילות בחסות מידעדרום:

08-9979095

עימוד: פרונט - מ. מנדלזון' טל:

gmail.com@2455735 דוא"ל: 0504161728

כל הזכויות שמורות ניתן להדפיס לצורך
אישי בלבד

נא הצטרפו לתורמים הרבים
ותראו ישועות

~ עמדות נדרים פלוס <

תולדות שמשון

~ קול הישועות 0733-454-554

~ הפקדה בבנק: 20-489-411390

לרפואת וישועת עם ישראל.

עריכת והפצת הגליונות לזכות:

אברהם ישעיהו בן לאה, מיכאל בן

דבורה, יעקב יואל בן סימא שמחה,

ישראל בן חיה אהובה חו"ג מלכה שושנה

בת שירה לאה, הדסה בת ליבי, יצחק

פנחס בן ביילא, רחמים בן חנה ברכה,

ניסים בן מרסל, חיים מאיר בן עלקא,

שמעון בן תמר, יעקב בן תמו ומסעודה

מרסל בת פרחא,

לרפואה שלמה

חיה בת שולמית שרה, הדסה בת ליבי,

הרב יוסף בן מזל טוב, מכלוף בן ימנה

לעילוי נשמת:

שירה לאה בת יעקב הכהן,

דבורה רות בת לייבל לואיס,

יצחק בן עיישה, שלום פרץ בן חיים,

מרדכי בן שושנה, קלודין מזל בת סול,

דורה דינה בת סטה

לזיווג הגון בנקל בקרוב, ובני חיי ומזוני:

יצחק חי בן טובה,

חוה לאה בת פלורה,

לז"נ הגאון המקובל חסידא קדישא

רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זי"ע

ללמוד • להתענג • להושיע

ממליכים את הישועות

מדברי תורת אומרים לחברים
בשולחן השבת פנינים מאירים
גם אידידים ישועות מספרים
מקומים ומצטרפים אליעזורים

הבטחת וברכת המחבר הרב
למשלן חיים בן הרב נחמן
מיכאל זי"ע

בני

חיי

ומצוי

טבי